

AZ ISKOLAI ERŐSZAK TRADICIONÁLIS SZEREPMINTÁINAK ÖSSZEFÜGGÉSE A CYBERBULLYING KÜLÖNBÖZŐ FORMÁIVAL ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLÁBAN

Margitics Ferenc, Figula Erika és Pauwlik Zsuzsa
Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Humántudományok Intézete

Az információs és kommunikációs technika rohamos fejlődése, a wifi hálózati lefedettségének növekedése lehetővé tette, hogy különböző információs eszközök segítségével bárki gyorsan csatlakozni tudjon az internetre. A világháló így egyre inkább a szociális érintkezés színterévé vált, az e-mailek, a közösségi oldalak, a chatszobák lettek a szociális interakció színterei. Ezek így egyre fontosabb szerepet kaptak a gyermekek és serdülők mindennapi életében (Adams, 2010; Aricak, 2009; Li, 2006). Ennek eredményeként az általános és középiskolákban az iskolai erőszak hagyományos formái mellett újabb formák jelentek meg. A tanulók az információs és kommunikációs technológiákat egyre inkább a másokkal szembeni zaklatás eszközeként alkalmazzák. Ezeket az erőszakos magatartásokat a mobiltelefon, e-mail, internetes csevegés és online terek (pl. MySpace, Facebook, Instagram, Twitter és személyes blogok) révén tudják végrehajtani a tanulók (Adams, 2010; Aricak, 2009; Li, 2006; Slonje et al., 2013). Ezekben az esetekben internetes zaklatásról (cyberbullying) van szó.

A cyberbullying jellemzői

A cyberbullying meghatározása

Iskolai tanulók közötti internetes zaklatásról akkor beszélünk, amikor az általános vagy középiskolai tanulók az információs és kommunikációs technológiákat a tanuló társaikkal szembeni zaklatás eszközeként alkalmazzák. Belsey (2007) megfogalmazásában az internetes zaklatás az információs és kommunikációs technológiák rosszindulatú és ismételt felhasználása egy egyén vagy csoport által mások fenyegetése érdekében.

Az internetes zaklatás különféle módon jelenik meg az interneten keresztüli kapcsolatfelvétel vagy a mobiltelefonok segítségével. Shariff és Gouin (2005) szerint az internetes zaklatás pszichológiai megfélemlítés olyan elektronikus eszközökkel, mint a mobiltelefonok, blogok, webhelyek és csevegőszobák. Lacey (2007) úgy találta, hogy az internetes zaklatás leggyakoribb formái a tanulók körében a sértő üzenetek küldése, ugratás,

pletykák terjesztése, megalázás és fizikai fenyegetés. Ponsford (2007) kutatásai szerint a lányok között az internetes zaklatás leggyakoribb formái a titkok megosztása, pletykák terjesztése másokról virtuális környezetben, a személyiség vagy a szexuális identitás megtámadása, az osztálytársaiknak megbízhatatlanként történő feltüntetése.

Bár néhány kutató úgy véli, hogy az internetes zaklatás a tradicionális zaklatás kiterjesztése az iskolákban, az internetes zaklatás számos különbséget mutat az iskolatársak közötti zaklatás tradicionális formáitól (Belsey, 2007; Hinduja & Patchin, 2008). A hagyományos zaklatás közben a zaklató és az áldozat általában ismerik egymást, ám az internetes zaklatás során a zaklató tudja, ki az áldozat, de az áldozatnak nincs fogalma arról, hogy ki követi el ellene a zaklatást. A számítógépes zaklatás tehát nagyrészt névtelen (Belsey, 2007; Shariff & Gouin, 2005; Slonje & Smith, 2008).

A kibertérben az internetes zaklató névtelenségben tarthatja magát mind az áldozat, mind a külső megfigyelők számára is (Kowalski et al., 2008). Az online anonimitás és a számítógép képernyője mögé való bújás biztonsága megszabadítja az egyént a hagyományos korlátoktól és társadalmi nyomástól, valamint az erkölcsi és etikai aggodalmaktól (Hinduja & Patchin, 2008; Li, 2007). Így azok a serdülők, akik nem viselkednek erőszakosan szemtől szemben, online térben internetes zaklatóvá válhatnak. Az anonimitás a következmények hiányát is jelenti, mivel az zaklatókat gyakran nem lehet azonosítani, ezért elkerülhetik a büntetést.

Míg a hagyományos zaklatás gyakran csak egy kis csoportra korlátozódik, addig az internetes zaklatás során gyorsan és széles községhez juttathatja el a zaklató a negatív információkat az áldozatáról (Slonje & Smith, 2008). A zaklatás az interneten olyan fokig terjedhet, amely a hagyományos zaklatásra nem jellemző. Például egy sértő üzenet vagy kép internetes vírus formájában, vagy egy internetes mémbe való beillesztéssel, ami akár több ezer felhasználóhoz is eljuthat. Ez olyan hógolyóhatást hoz létre, amelyben a nem az eredeti feltöltők folyamatosan reprodukálják és terjesztik a zaklatásokat (Slonje et al., 2013).

Hanewald (2008) rámutatott arra, hogy az internetes zaklatás nemcsak az iskolában, hanem az iskolán kívül is zajlik, nem korlátozódik az iskolai napra, hanem napközben vagy éjszaka bármikor előfordulhat, ami fokozza a gyermekek sebezhetőségét. Az internetes zaklatás tehát messze túlmutat az iskolákon, és ez azt jelentheti, hogy még az otthonuk sem nyújt biztonságos menedéket a gyerekek számára a zaklatás ellen (Kowalski & Limber, 2007).

A cyberbullying előfordulása

Tanulmányok sora figyelmeztet az internetes zaklatás magas előfordulási arányára serdülők körében. Ybarra és Mitchell (2004) kutatása szerint a serdülők 12%-a vett már részt internetes zaklatásban. Aricak (2009) kutatásai eredményeként megállapította, hogy a diákok 19,7%-a legalább egyszer volt már internetes zaklató, míg 54,4%-uk vált legalább egyszer internetes zaklatás áldozatává. Li (2006) azt találta, hogy középiskolás diákok között a fiúk 22%-a, a lányok 12%-a elismerte, hogy másokat zaklatott számítógépes eszközök felhasználásával.

Aricak és munkatársai (2008) török diákok között végzett kutatásai során a diákok 35,7%-a elismerte az internetes zaklatás tényét. Ortega és munkatársai (2008) spanyol serdülőket vizsgáltak, akiknek 5,7%-a elismerte, hogy alkalmanként, 1,7%-uk gyakrabban végzett internetes zaklatást. Adams (2010) az internetes áldozattá válást a nemek szerint vizsgálva azt találta, hogy több serdülő lány (25,8%) számolt be internetes zaklatásról, mint fiú (16%). Keith és Martin (2005) kutatási eredményei szintén azt mutatják, hogy a nők inkább vesznek részt az internetes zaklatásban, mint a férfiak.

Egy korábbi kutatásunk (Margitics et al., 2020) során feltártuk a cyberbullying előfordulásának gyakoriságát általános iskola felső tagozatos és középiskolás tanulók körében. A cyberbullying prevalenciáját igen magasnak találtuk mindkét iskolatípusban: a felső tagozatosok 63,4%-a, a középiskolások 68,7%-a vett már részt aktívan internetes zaklatásban. Ez az arány sokkal magasabb, mint amit az eddigi kutatások kimutattak serdülőkorúak körében (Adams, 2010; Aricak, 2009; Li, 2006; Ortega et al., 2008;).

Tradicionális és cyberbullying

A nemzetközi szakirodalomban az iskolai erőszak, az iskolai zaklatás, a pszichoterror különböző formáinak az elnevezésére a *bullying* fogalmát használják (Mihály, 2003). A bullying érdemi vizsgálatával, kutatásával viszonylag későn, csak az 1970-es években kezdtek foglalkozni, a kutatások Norvégiában és Svédországban indultak. A szakirodalomban leggyakoribb hivatkozási forrásként ma is a svéd származású Olweus (1980) munkáját, alapvető kutatási eredményeit találjuk. Nem véletlen, hiszen a nevéhez fűződik az iskolai erőszak (*school violence*), az iskolai zaklatás (*school bullying*) témájának szisztematikus kutatása és a több mint 25 évig tartó munka eredményeinek összegzése, közkinccsé tétele. Érdemei között tartható számon: a jelenség pontos definícióval való leírása, valamint egy olyan kérdőív (Zaklató/Áldozat Kérdőív) kidolgozása, amely a különböző országokban végzett kutatásokban is alkalmazható annak ellenére, hogy kultúránként némi különbség tapasztalható a témakörbe illő fogalmak tartalmának, megjelenési formájának értelmezésében (Vassné Figula et al., 2008).

Ma a nemzetközi kutatásokban az iskolai zaklatás, az iskolai erőszak főbb jellemzőinek körvonalazására, a jelenség leírására többnyire az Olweus (1980, 1991, 1994) által alkotott definíciót használják. Ennek figyelembevételével az iskolai zaklatás jellemzői a következők: (1) agresszív viselkedési forma, melyre a szándékos fájdalomkeltés jellemző, legtöbbször nyilvánvaló kiváltó ok nélkül; (2) hosszabb időszakon át, több alkalommal szenved el az áldozat; (3) olyan negatív cselekedet, amelyben az elkövető, az erőszaktevő saját testét (fizikai-szellemi erejét) vagy egy tárgyat (akár fegyvert is) használ fel arra, hogy az áldozatnak sérülést, fájdalmat, kényelmetlenséget okozzon; (4) olyan interperszonális kapcsolatban zajlik, amelyben az agresszor és az áldozat között nincs egyensúly az erőviszonyok tekintetében.

Swain (1998) a bullying fogalmát kiterjesztette minden olyan jelenségre, amit valaki azért csinál, hogy társát kiborítsa, bosszantsa. Olweus (1994) szerint egy diák akkor válik bullying áldozatává, ha ismétlődő jelleggel, hosszabb időszakon át olyan negatív akciók célpontja, amelyeket egy vagy több diáktársa követ el ellene. Az iskolai zaklatás, erőszak folyamán a célpont legtöbbször egy magányos, védekezésre képtelen gyerek, akit több

diák általában terrorizál, gyakran egy kisebb, két-három fős csoport vezetője. Dambach (2001) szerint az iskolai zaklatás egy csoportnak egy egyénnel szemben alkalmazott lelki terrorja, ami ismétlődően és hosszabb időn keresztül fennáll. Mihály (2003) szerint a bullying egy személy vagy csoport által kezdeményezett olyan erőszakos folyamat, amely egy olyan személy ellen irányul, aki nem tudja magát megvédeni.

A direkt bullying a zaklatás közvetlen megnyilvánulását jelenti (verekedés, gúnyolódás, csúfolódás, piszkálás, lökdösés, valamint az erőszak minden közvetlenül megnyilvánuló formája), az indirekt bullying a zaklatás közvetett megnyilvánulására utal, aminek eredményeként egy gyermek az osztályban elszigetelődik, a többiek kiközösítik, és ennek számtalan módon tanújelét is adják (Mihály, 2003).

Boulton és Flemington (idézi Mihály, 2003) szerint az iskolában előforduló zaklatás leggyakoribb formája az áldozat gúnyos, folyamatos nevén szólítgatása, valamiből való kihagyása, gúnyolása és lökdösése, személyes dolgainak az elvétele, fenyegetése, trágár történetek mesélése neki, illetve olyan cselekedetekre való kényszerítése, amit egyébként nem csinálna meg. Az eddigi kutatások azt mutatják, hogy a bullyinggal kapcsolatban általában háromféle szerepkör különíthető el (Mihály, 2003): az elkövető (támadó, agresszor), az elszenvető (áldozat) és a szemlélő.

Az internetes zaklatás – amit a pedagógusok gyakran figyelmen kívül hagynak vagy ártalmatlannak tartanak – sok esetben súlyosabb következményekkel járhat a serdülők személyiségfejlődésére, mint a hagyományos iskolai erőszak különböző formái járnának. Az online anonimitás és a számítógép képernyője mögé való bújás biztonsága ugyanis megszabadítja a serdülőt a hagyományos korlátoktól és társadalmi nyomástól, valamint az erkölcsi és etikai aggodalmaktól. Így azok a serdülők, akik az iskolában nem viselkednek erőszakosan, online térben internetes zaklatóvá válhatnak. Az anonimitás a következmények hiányát is jelenti, mivel az internetes zaklatókat gyakran nem lehet azonosítani, ezért elkerülhetik a büntetést (Adams, 2010; Aricak, 2009; Slonje et al., 2013).

Számos kutatás kimutatta, hogy az internetes zaklatás agresszióhoz vezet (Aricak, 2009; Dilmaç, 2009; Harman et al., 2005; Ybarra et al., 2007). A hagyományos zaklatás egyik formája, a közvetett megfélemlítés azt a kapcsolati vagy társadalmi agressziót jelenti, amikor a kapcsolatok manipulálásával az áldozatnak sérelmet okoznak (Björkqvist, 2001). Az ilyen típusú agresszió során a zaklatók rejtett stratégiákat alkalmaznak a versenytársak kizárására és a kortárscsoportban való elszigetelésre. Ezek a tevékenységek magukban foglalják a többiek körében történő rágalmozó hírek terjesztését, a személyközi kapcsolatok fenyegetését és a magáninformációk, titkok feltárását (Crick, 1995; Galen & Underwood, 1997). Ebben az értelemben az internetes zaklatás bizonyos formái ugyanazokkal a tulajdonságokkal rendelkeznek, mint a hagyományos, közvetett megfélemlítés (Dehue et al., 2008).

Vandebosch és Cleemput (2008) egy 10–18 évesek körében végzett kutatás során az internetes zaklatás elkövetésének motívumai között a bosszút, az unalmat és a kíváncsiságot találták leginkább jellemzőnek. Egy másik fontos szempont a hatalom aszimmetriája. Hagyományos iskolai erőszak esetében azért, hogy a zaklatás megtörténjen, egyensúlyhiánynak kell fennállnia a fizikai erő és/vagy a társadalmi-gazdasági helyzet szempontjából a zaklató és áldozat között a zaklató javára (Olweus, 1993). Az internetes zaklatás esetében ezek a feltételek nem szükségesek. Az internetes zaklatás áldozata sokszor egyenlő vagy

magasabb hatalmi pozícióban lehet a zaklatóhoz képest. Azok a tanulók, akik általában nem vesznek részt aktívan a hagyományos iskolai erőszakban, maguk is lehetnek zaklatók a kibertérben (Vandebosch & Cleemput, 2008).

A cyberbullying típusai

Az internetes zaklatás új jelenségnek tekinthető, és eddig még nem született konszenzus a kategorizálás módjáról, igen különböző osztályozásai jelentek meg. Smith és munkatársai (2008) az internetes zaklatást médiumtípusok szerint osztályozzák, azaz megkülönböztetik az sms-ben, az e-mailben és a messengeren keresztül történő internetes zaklatást. Ortega és munkatársai (2007) a cselekvés típusa szerinti osztályozást javasolják.

Willard (2006) a következő kategóriákba sorolja az internetes zaklatás formáit: lángháború (*flaming*): ellenséges és vulgáris nyelvű elektronikus üzenetek küldése az áldozatnak; befeketítés (*denigration*): sértő képek vagy pletykák küldése másokról, hogy rontsák az áldozat hírnevét vagy társadalmi kapcsolatait; személyiséglopás (*impersonation*): valaki online fiókjának feltörése olyan üzenetek küldése céljából, amelyek az áldozatot károsítják, sértik jó hírnevét és személyes kapcsolatait; kibeszélés (*outing*): titkok vagy zavaró információk terjesztése az áldozatról; kiközösítés (*exclusion*): az áldozat szándékos kizárása egy online csoportból; támadássorozat (*harassment*): megfélemlítő üzenetek ismételt küldése az áldozatnak. Azonban e viselkedési módok közül nem mindegyiket tekinthetjük internetes zaklatásnak, ha szem előtt tartjuk, hogy a zaklatás mindig megköveteli az ismétlés kritériumát. Maga Willard (2006) is elismeri ezt a tényt azzal, hogy rámutat arra, hogy néhány általa felsorolt zaklatási formát inkább „online társadalmi kegyetlenségnek” lehet nevezni. Riebel, Jager és Fischer (2009) szerint az internetes zaklatás szigorú meghatározása csak a Willard által leírt négy altípusra vonatkozik, melyek a következők: (1) sértő vagy fenyegető üzeneteket ismételt küldése az áldozatnak e-mailben, sms-ben azonnali üzenetküldéssel vagy csevegőszobákban; (2) pletykák elektronikus kommunikációs eszközökön keresztüli terjesztése az áldozatról (a valós életben zajló pletykákkal ellentétben az interneten keresztül az információk több ezer ember számára elküldhetők másodpercek alatt); (3) személyes információkat felfedő üzenet, amit az áldozat bizalmasan küldött valakinek, továbbadja más embereknek az áldozat veszélyeztetése érdekében; (4) kirekesztheti, kizárhatja az áldozatot a multiplayer játékokból, csevegésekből vagy online felületekről.

Langos és Sarre (2015) fontosnak tartott még néhány további kategóriát: *cyberstalking*: szélsőséges zaklatás, ami az áldozat olyan mértékű fenyegetése, ami veszélyezteti a biztonságukat és állandó félelemérzéshez vezet; *happy slapping*: az áldozatok valamilyen szabályszegésének a rögzítése fényképen vagy videón, ami sok esetben szexuális tartalmú, amit később nyilvánosan terjeszt a zaklató rágalmozás céljából; *outing*: a zaklató manipulálja az áldozatot bizonyos személyes információkkal, melyeket azután az áldozat megalázása céljából nyilvánosságra hoz; *megszemélyesítés*: a zaklató úgy tesz, mintha az áldozat lenne, és annak nevében bizonyos személyeknek vagy intézményeknek sértő üzeneteket küld, mintha azok az áldozattól származnának. Mindezek mellett a cyberbullying formái napjainkban is folyamatosan bővülnek, egyre több újabb formája jelenik meg.

Célok

Kutatásunk során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy az iskolai erőszak során fellelhető egyes tradicionális szerepminták hogyan függnek össze az internetes zaklatás különböző formáival. Azt feltételeztük, hogy (1) az iskolai erőszak során fellelhető egyes tradicionális szerepmintákra különböző internetes zaklatási profil jellemző; (2) az iskolai erőszak során fellelhető tradicionális szerepmintákra jellemző internetes zaklatási profil életkori jellegzetességeket mutat, valamint (3) az iskolai erőszak során fellelhető tradicionális szerepmintákra jellemző internetes zaklatási profil nemi jellegzetességeket is mutat, vagyis azonosíthatók különbségek a fiúk és a lányok között.

Módszerek

Minta

A vizsgálati személyek toborzása olyan oktatási intézményeken keresztül történt, amelyekkel az egyetemünk oktatási, kutatási szerződésben áll. Az adatfelvétel négy nagyvárosi, két-két kisvárosi, valamint nyolc kistérségi, falusi általános és középiskolában történt. A kutatásban 882 tanuló vett részt (432 fiú, 450 lány). Az iskolatípus szerinti megoszlás a következő volt: 461 felső tagozatos tanuló (224 fiú, 237 lány), 421 középiskolai tanuló (208 fiú, 213 lány). Az általános iskolások életkori átlaga 12,83 év, a középiskolásoké 16,42 év volt.

Mérőeszközök

Az iskolai erőszak vizsgálatára az Iskolai Erőszak Kérdőívet (Vassné Figula et al., 2008) alkalmaztuk. A kérdőív 70 tétele az iskola mindennapi életében előforduló, tanulók közötti erőszak, zaklatás jelenségvilágát öt magatartásminta mentén tárja fel: áldozat, csatlakozó beavatkozás a támadóhoz, segítő beavatkozás, szemlélő, támadó. A kijelentéseket négyfokú skálán kell értékelni (0=szinte soha, 1=néha, 2=gyakran, 3=majdnem mindig). A pszichometriai vizsgálatok során a kérdőív skáláinak a megbízhatóságát jónak találtuk (1. táblázat). A kérdőív faktorszerkezete a bemutatott skáláknak felelt meg (részletesen l. Vassné Figula et al., 2008).

A cyberbullying jellemzőinek feltárására az Internetes Zaklató Skálát (Margitics et al., 2020) használtuk, amit az internetes zaklatás Willard (2006), Riebel és munkatársai (2009), valamint Langos és Sarre (2015) által leírt formáit figyelembe véve alakítottuk ki. A kérdőív 14 tételből áll, melyek az internetes zaklatás 14 formáját írják le (a kijelentéseket l. a 2. táblázatban). Az egyes internetes zaklatási formák előfordulását egy Likert-skálán kell megítélni a tanulóknak: 0=soha, 1=néha, 2=gyakran, 3=majdnem mindig.

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

1. táblázat. Az Iskolai Erőszak Kérdőív megbízhatósági mutatói skálánként

Skálák	Cronbach-alfa
Áldozat	0,85
Csatlakozó beavatkozás a támadóhoz	0,77
Segítő beavatkozás	0,76
Szemlélő	0,73
Támadó	0,79

A statisztikai elemzések szerint a kérdőívet alkotó kijelentések egy faktort alkotnak (részletesen I. Margitics et al., 2020). A skála belső megbízhatóságát kifejező Cronbach-alfa értéke magas (0,89).

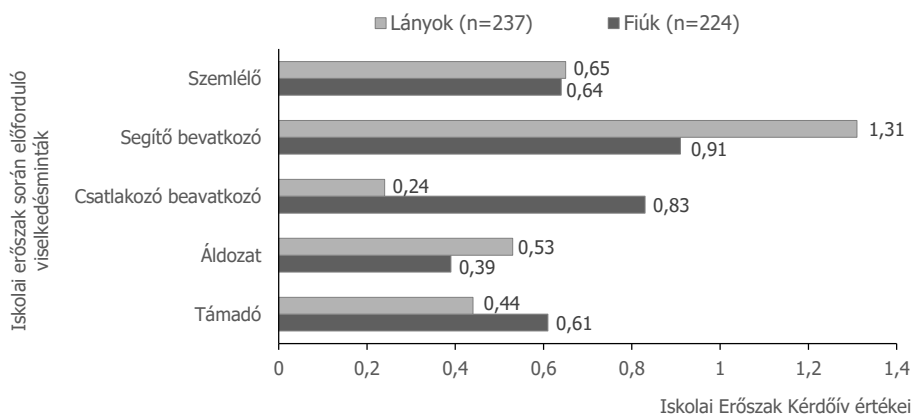
Etikai vonatkozások

A minta adatfelvételét és az ezzel kapcsolatos kutatásokat az Egyesített Pszichológiai Kutatásetikai Bizottság (EPKEB) engedélyezte (engedélyszám: 2020-39).

Eredmények

Leíró statisztika

Az Iskolai Erőszak Kérdőív skáláinak az egymással való összehasonlíthatóságuk érdekében a vizsgált skálákon belül kiszámítottuk az egy állításra adott értékek átlagát. Az 1. ábra az eredmények leíró statisztikáját mutatja az általános iskolai minta esetében.

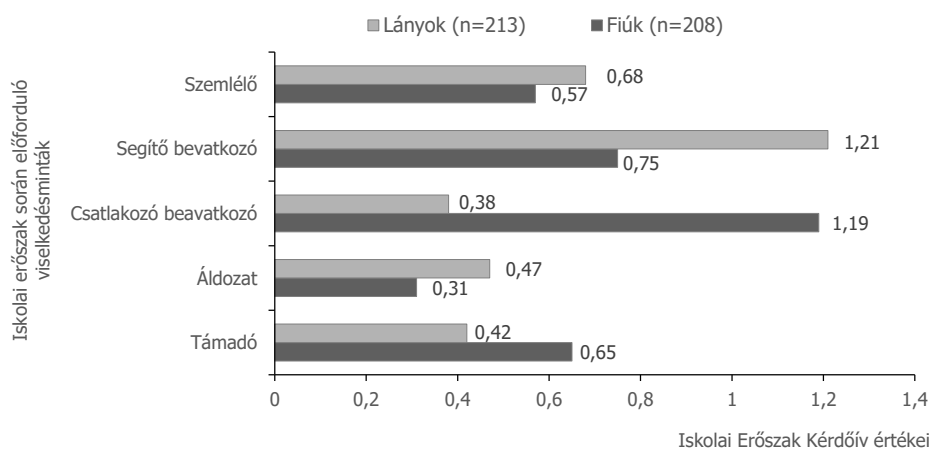

1. ábra

Az Iskolai Erőszak Kérdőívvel kapott eredmények leíró statisztikája az általános iskolai mintán

Az 1. ábrából kitűnik, hogy ebben az életkorban más-más szerepminták jellemzőek a nemekre az iskolai erőszak során. A fiúkra a segítő beavatkozás volt leginkább jellemző, ami után a támadóhoz való csatlakozó beavatkozás következett. Ezt a szemlélő és támadó magatartásmód követte. A fiúkra legkevésbé az áldozat magatartásmódot találtuk jellemzőnek. A lányoknál az iskolai erőszakra adott magatartásminták közül ebben az életkorban a segítő beavatkozást találtuk a legerősebb reakciónak, amit a szemlélő magatartás, majd az áldozat és a támadó magatartásminta követett. A lányokra legkevésbé az volt jellemző, hogy a támadóhoz csatlakoznának. Hasonló eredményeket találtunk egy korábbi kutatásunk során (Margitics et al., 2019).

A 2. ábra az Iskolai Erőszak Kérdőívvel kapott eredmények leíró statisztikáját szemlélteti a középiskolai mintán.

2. ábra

Az Iskolai Erőszak Kérdőívvel kapott eredmények leíró statisztikája a középiskolai mintán

Középiskolásoknál is eltérő szerepmintákat találtunk a nemek között (2. ábra). Ebben az életkorban az iskolai erőszakkal kapcsolatban előforduló magatartásminták szerkezete a lányoknál nem mutatott jelentősebb változást az általános iskolásokhoz képest. Náluk is a segítő beavatkozást találtuk a legjellemzőbb reakciónak, amit a szemlélő magatartásforma, majd – körülbelül azonos súllyal – az áldozat és a támadó magatartásminta követte. A lányokra itt is az volt a legkevésbé jellemző, hogy a támadóhoz csatlakoznának. A középiskolásoknál az iskolai erőszakkal kapcsolatban előforduló magatartásminták szerkezete a fiúknál eltérést mutatott az általános iskolai fiúkéhoz képest. A középiskolás fiúk esetében a leginkább előforduló magatartásminta a támadóhoz való csatlakozás volt, ezt a segítő beavatkozás követte, ezt pedig a támadó, majd a szemlélő magatartásforma. A fiúkra ennél a korosztálynál is az áldozati magatartásminta volt a legkevésbé jellemző. Ezek az eredmények is hasonlóak a korábbi kutatásunk során feltártakkal (Margitics et al., 2019).

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

A 2. táblázat az Internetes Zaklató Skálával kimutatott internetes zaklatási formák százalékos előfordulási arányát mutatja be az általános iskolai mintán.

2. táblázat. Az Internetes Zaklató Skálával kimutatott internetes zaklatási formák előfordulási aránya (általános iskolások, %)

<i>Kijelentések</i>	<i>Fiúk (n=224)</i>	<i>Lányok (n=237)</i>
1. Olyan e-maileket küldtem egyes osztálytársaimnak, amelyekben csúfoltam, vagy kényelmetlen helyzetbe hoztam őket.	9,63	4,09
2. Olyan videókat tettem fel a YouTube-ra egyes osztálytársaimról, amelyeken jól szórakozhattak a többiek.	6,61	1,57
3. Ha tudomást szereztem róla, akkor szívesen megosztottam mások titkait a neten.	10,22	4,37
4. Felzaklató tartalmú névtelen üzenetet küldtem az egyik osztálytársamnak (szöveg, kép, videó) e-mailben, sms-ben, chaten vagy közösségi oldalon.	10,24	3,16
5. Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába (e-mail, közösségi oldal stb.).	12,33	7,72
6. Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam (e-mail, közösségi oldal stb.)	8,17	4,35
7. Az egyik osztálytársamról szerkesztettem olyan képet vagy videót, ami őt nevetséges, megalázó helyzetbe hozza a többiek előtt, és ezt terjesztettem azt online felületeken.	11,24	3,13
8. Már hívtam fel osztálytársamat névtelenül mobiltelefonon.	26,25	18,83
9. Honlapot vagy blogot hoztam létre egyik osztálytársamról azért, hogy lejárássam őt a többiek előtt.	2,41	0,61
10. Feltörtem az egyik osztálytársam személyes honlapját vagy blogját, és módosítottam azt.	5,73	2,54
11. Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	4,24	0,67
12. Rosszindulatú pletykákat terjesztettem osztálytársaimról online eszközök segítségével.	8,13	2,57
13. Meggátoltam egyik osztálytársam online hozzáférését – például jelszóváltoztatással.	9,63	2,14
14. Levegőnek néztem egyes osztálytársaimat online környezetben.	34,00	35,00

Az általános iskolás lányoknál (2. táblázat) az internetes zaklatási formák közül a leggyakrabban (35%) az online környezetben való kirekesztés, valamint a mobiltelefonon történő zaklatás (18,83%) fordult elő. Ebben a korosztályban a lányokra legkevésbé jellemzőnek az internetes szolgáltatónak a kizárás céljából történő hamis tájékoztatását (0,61%), egy honlap vagy blog másnak a nevében történő létrehozását az illető lejáratása céljából (0,67%), valamint egy személyes blog feltörését és módosítását (2,54%) találtuk.

Az általános iskolás fiúknál (2. táblázat) az internetes zaklatási formák közül a leggyakrabban (34%) szintén az online környezetben való kirekesztés fordult elő. Ezt a mobiltelefonon történő zaklatás (26,25%), mások online fiókjának a feltörése, hackelés annak érdekében, hogy e-mailben üzeneteket küldhessenek, amelyek problémákat okozhatnak az áldozatnak (12,33%), sértő képek szerkesztése és terjesztése másokról (11,24%) valamint felzaklató üzenetek küldése (10,24%) vagy pletykák terjesztése másokról (10,22%) követte. Erre a korosztályra a fiúknál a legkevésbé jellemzőnek egy honlap vagy blog másnak a nevében történő létrehozását az illető lejáratása céljából (2,41%), valamint az internetes szolgáltatónak a kizárás céljából történő hamis tájékoztatását (4,24%) találtuk.

A 3. táblázat az Internetes Zaklató Skálával kimutatott internetes zaklatási formák százalékos előfordulási arányát mutatja be nemenként a középiskolás tanulói mintán.

3. táblázat. Az Internetes Zaklató Skálával kimutatott internetes zaklatási formák előfordulási aránya (középiskolások, %)

Kijelentések	Fiúk (n=208)	Lányok (n=213)
1. Olyan e-maileket küldtem egyes osztálytársaimnak, amelyekben csúfoltam, vagy kényelmetlen helyzetbe hoztam őket.	11,93	5,00
2. Olyan videókat tettem fel a YouTube-ra egyes osztálytársaimról, amelyeken jól szórakozhattak a többiek.	5,64	1,20
3. Ha tudomást szereztem róla, akkor szívesen megosztottam mások titkait a neten.	6,93	1,21
4. Felzaklató tartalmú névtelen üzenetet küldtem az egyik osztálytársamnak (szöveg, kép, videó) e-mailben, sms-ben, chaten vagy közösségi oldalon.	5,81	2,54
5. Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába (e-mail, közösségi oldal stb.).	7,68	2,53
6. Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam (e-mail, közösségi oldal stb.)	6,32	1,34
7. Az egyik osztálytársamról szerkesztettem olyan képet vagy videót, ami őt nevetséges, megalázó helyzetbe hozza a többiek előtt, és ezt terjesztettem azt online felületeken.	15,37	1,37

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

3. táblázat folytatása

<i>Kijelentések</i>	<i>Fiúk (n=208)</i>	<i>Lányok (n=213)</i>
8. Már hívtam fel osztálytársamat névtelenül mobiltelefonon.	27,26	21,42
9. Honlapot vagy blogot hoztam létre egyik osztálytársamról azért, hogy lejárassam őt a többiek előtt.	1,23	1,27
10. Feltörtem az egyik osztálytársam személyes honlapját vagy blogját, és módosítottam azt.	5,71	2,55
11. Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	1,95	1,22
12. Rosszindulatú pletykákat terjesztettem osztálytársaimról online eszközök segítségével.	2,52	1,25
13. Meggátoltam egyik osztálytársam online hozzáférését – például jelszóváltoztatással.	7,60	1,23
14. Levegőnek néztem egyes osztálytársaimat online környezetben.	42,74	36,34

A középiskolás lányoknál (3. táblázat) az internetes zaklatási formák közül a leggyakrabban (36,34%) az online környezetben való kirekesztés, valamint a mobiltelefonon történő zaklatás (21,42%) fordult elő. Ebben a korosztályban a lányokra nem volt jellemző az internetes zaklatás többi formája, melyek előfordulási aránya 1,21–5% közötti.

A középiskolás fiúknál (3. táblázat) az internetes zaklatási formák közül a leggyakrabban (42,74%) szintén az online környezetben való kirekesztés fordult elő. Ezt a mobiltelefonon történő zaklatás (27,26%), sértő képek szerkesztése és terjesztése másokról (15,37%), valamint sértő e-mailek küldése (11,93%) követte. Erre a korosztályra a fiúknál a legkevésbé jellemzőnek egy honlap vagy blog másnak a nevében történő létrehozását az illető lejáratása céljából (1,23%), az internetes szolgáltatónak a kizárás céljából történő hamis tájékoztatását (1,95%) valamint rosszindulatú pletykák terjesztését (2,52%) találtuk.

Az iskolai erőszak során előforduló magatartásminták kapcsolata az internetes zaklatással

Az iskolai erőszak során előforduló szerepminták és az egyes internetes zaklatási formák közötti kapcsolatot lineárisregresszió-elemzéssel tártuk fel (stepwise method: függő változók az iskolai erőszak során előforduló különböző szerepminták, független változók: az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formái).

A támadó szerepminta

A 4. táblázat mutatja be az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolatát az iskolai erőszak támadó szerepmintájával.

4. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak támadó szerepmintájával általános és középiskolai mintán (elfogadottmodellek; $p < 0,05$)

Prediktor: támadó	Béta	t	p<
<i>Általános iskola: $F=125,837$, $df=3/461$, $p < 0,000$</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,36	10,86	0,000
Ha tudomást szerzek róla, akkor szívesen megosztom mások titkait a neten.	0,28	8,13	0,000
Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam.	0,21	6,04	0,000
<i>Középiskola: $F=23,235$, $df=4/421$, $p < 0,000$</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,27	4,56	0,000
Olyan e-maileket küldök egyes osztálytársaimnak, amelyekben csúfolom, vagy kényelmetlen helyzetbe hozom őket.	0,22	3,58	0,000
Felzaklató tartalmú névtelen üzenetet küldtem az egyik osztálytársamnak.	0,19	3,28	0,001
Az egyik osztálytársamról szerkesztettem olyan képet vagy videót, amely őt nevetséges, megalázó helyzetbe hozta a többiek előtt, és ezt terjesztettem azt online felületeken.	0,18	3,03	0,003

A 4. táblázat alapján a támadó szerepmintára mindkét iskolatípus estében jellemző a kirekesztés (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása). Ezenkívül jellemző még az általános iskolás korú támadókra a kibeszélés (személyes információkat, titkokat felfedő üzenet) és a megszemélyesítés (az áldozat online személyiségének adta ki magát) is. A középiskolás korúakra a befeketítés (az áldozatot nevetséges, megalázó helyzetbe hozó kép, videó terjesztése) és a lángháború (ellenséges és vulgáris nyelvű elektronikus üzenetek küldése az áldozatnak) jellemző. Az általános iskolai tanulónál a támadó szerepminta varianciájának 37,42%-át, a középiskolai tanulónál 29%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő cyberbullying formák.

Megvizsgáltuk azt is, hogy van-e nemi különbség a támadó magatartásmintával együtt járó internetes zaklatási formák között a vizsgált iskolatípusok esetében. Az 5. táblázat az általános iskolás fiú és lány támadókra jellemző internetes zaklatási formákat mutatja be.

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

5. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak támadó szerepmintájával általános iskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: támadó	Béta	t	p<
<i>Fiúk: F=59,823, df=3/224, p<0,000</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,33	6,97	0,000
Ha tudomást szerzek róla, akkor szívesen megosztom mások titkait a neten.	0,31	6,17	0,000
Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába (e-mail, közösségi oldal stb.).	0,17	3,43	0,001
<i>Lányok: F=79,334, df=3/237, p<0,000</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,39	8,84	0,000
Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába (e-mail, közösségi oldal stb.)	0,28	6,07	0,000
Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam (e-mail, közösségi oldal stb.)	0,28	6,02	0,000

Az általános iskolai támadó szerepmintára (5. táblázat) mindkét nem esetében jellemző a kirekesztés (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), valamint a személyes tér megsértése (személyes felhasználói fiók feltörése). Ezenkívül a fiúkra a kibeszélés (személyes információkat, titkokat felfedő üzenet), a lányokra pedig a megszemélyesítés (az áldozat online személyiségének adta ki magát) jellemző ennél a szerepmintánál. Míg a fiúknál a támadó szerepminta varianciájának 36,24%-át, addig a lányoknál 43,41%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő internetes zaklatási formák.

A középiskolás fiú és lány támadókra jellemző internetes zaklatási formákat mutatja be a 6. táblázat.

A középiskolai támadó szerepmintára (6. táblázat) mindkét nemnél jellemzőnek találtak a kirekesztést (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), illetve az iskolai erőszak során támadóvá váló fiúkra a lángháborút (ellenséges és vulgáris nyelvű elektronikus üzenetek küldése az áldozatnak), valamint a személyes tér megsértését (személyes felhasználói fiók feltörése). Míg a fiúknál a támadó szerepminta varianciájának 29,22%-át, addig a lányoknál 18,24%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő internetes zaklatási formák.

6. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak támadó szerepmintájával középiskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: támadó	Béta	t	p<
<i>Fiúk: F=20,940, df=3/208, p<0,000</i>			
Olyan e-maileket küldök egyes osztálytársaimnak, amelyekben csúfolom, vagy kényelmetlen helyzetbe hozom őt.	0,35	4,91	0,000
Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába (e-mail, közösségi oldal stb.)	0,21	2,78	0,006
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,17	3,43	0,001
<i>Lányok: F=16,461, df=1/213, p<0,000</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,43	4,06	0,000

Az áldozat szerepminta

Az iskolai erőszak során előforduló áldozat szerepminta és az Internetes Zaklató Skála egyes internetes zaklatási formák közötti kapcsolatot lineáris regresszióval tártuk fel (stepwise method: függő változó az iskolai erőszak során előforduló áldozat szerepminta, független változók az Internetes Zaklató Skála cyberbullying formái). A 7. táblázat tartalmazza az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolatát az iskolai erőszak áldozat szerepmintájával.

7. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak áldozat szerepmintájával (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: áldozat	Béta	t	p<
<i>Általános iskola: F=29,888, df=2/461, p<0,000</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,20	5,12	0,000
Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam.	0,18	4,46	0,000
<i>Középiskola: F=8,744, df=1/421, p<0,000</i>			
Feltörtem az egyik osztálytársam személyes honlapját vagy blogját, és módosítottam azt.	0,19	2,96	0,003

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

Az eredmények (7. táblázat) alapján az iskolai erőszak során áldozattá váló általános iskolás korú tanulóira jellemző a kirekesztés (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) és a megszemélyesítés (az áldozat online személyiségének adta ki magát), a középiskolás korú áldozatokra a személyiséglopás (valaki online fiókjának feltörése és módosítása). A felső tagozaton az áldozat szerepminta varianciájának 8,83%-át, a középiskolai tanulóknál 3,71%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő cyberbullying formák.

Megvizsgáltuk azt is, van-e nemi különbség az áldozat magatartásmintával együtt járó internetes zaklatási formák között a vizsgált iskolatípusok esetében. Az általános iskolás korú fiú és lány áldozatokra jellemző internetes zaklatási formákat mutatja be a 8. táblázat.

8. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak áldozat szerepmintájával általános iskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: áldozat	Béta	t	p <
<i>Fiúk: F=14,791, df=2/224, p<0,000</i>			
Ha tudomást szerzek róla, akkor szívesen megosztom mások titkait a neten.	0,20	3,45	0,001
Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam.	0,16	2,85	0,005
<i>Lányok: F=25,706, df=2/23, p<0,000</i>			
Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam.	0,21	3,69	0,000
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,19	3,65	0,000

Az általános iskolás korban az áldozat szerepmintára (8. táblázat) mindkét nem estében jellemzőnek találtuk a megszemélyesítést (az áldozat online személyiségének adta ki magát). Ezenkívül a fiúkra a kibeszélést (személyes információkat, titkokat felfedő üzenet), a lányokra pedig a kirekesztést (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) találtuk jellemzőnek. Míg a fiúknál az áldozat szerepminta varianciájának 12,54%-át, addig a lányoknál 22%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő internetes zaklatási formák.

A középiskolás fiú és lány áldozatokra jellemző internetes zaklatási formákat szemlélteti a 9. táblázat.

Középiskolás korúak között csak a fiúk esetében találtunk az áldozat szerepmintával kapcsolatban álló zaklatási formákat (9. táblázat), melyek a személyiséglopás (valaki online fiókjának feltörése és módosítása) és a befekettetés (az áldozatot nevetséges, megalázó helyzetbe hozó kép, videó terjesztése). A fiúknál az áldozat szerepminta varianciájának 11,52%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő internetes zaklatási formák.

9. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak áldozat szerepmintájával középiskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: áldozat	Béta	t	p<
<i>Fiúk: F=9,977, df=4/208, p<0,000</i>			
Feltörtem az egyik osztálytársam személyes honlapját vagy blogját, és módosítottam azt.	0,24	2,97	0,004
Az egyik osztálytársamról szerkesztettem olyan képet vagy videót, amely őt nevetséges, megalázó helyzetbe hozza a többiek előtt, és ezt terjesztettem az online felületeken.	0,18	2,22	0,027

A csatlakozó beavatkozó szerepminta

Az iskolai erőszak során előforduló csatlakozó beavatkozó szerepminta és az Internetes Zaklató Skála egyes internetes zaklatási formák közötti kapcsolatot lineáris regresszióval tártuk fel (stepwise method: függő változó az iskolai erőszak során előforduló csatlakozó beavatkozó szerepminta, független változók az Internetes Zaklató Skála cyberbullying formái). A 10. táblázat mutatja be az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolatát az iskolai erőszak csatlakozó beavatkozó szerepmintájával.

10. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak csatlakozó beavatkozó szerepmintájával (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: csatlakozó beavatkozó	Béta	t	p<
<i>Általános iskola: F=30,078, df=3/461, p<0,000</i>			
Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába.	0,19	4,73	0,000
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,18	4,78	0,000
Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	0,13	3,38	0,001
<i>Középiskola: F=35,941, df=1/421, p<0,000</i>			
Már hívtam fel osztálytársamat névtelenül mobiltelefonon.	0,37	6,00	0,000

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

A csatlakozó beavatkozó szerepminta (10. táblázat) esetében nem találtunk egyezést a két iskolatípus között. Az általános iskolások körében erre a szerepmintára a személyes tér megsértését (személyes felhasználói fiók feltörése), a kirekesztést (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), valamint a félrevezetést (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak), középiskolások körében az anonim zaklatást (névtelen telefonhívás) találtuk jellemzőnek. Az általános iskola felső tagozatán a csatlakozó beavatkozó szerepminta varianciájának 12,32%-át, a középiskolai tanulóknál 13,44%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő cyberbullying formák.

Megvizsgáltuk, van-e nemi különbség a csatlakozó beavatkozó magatartásmintával együtt járó internetes zaklatási formák között a vizsgált iskolatípusok esetében. Az általános iskolás fiú és lány csatlakozó beavatkozókra jellemző internetes zaklatási formákat mutatja a 11. táblázat.

11. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak csatlakozó beavatkozó szerepmintájával általános iskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: csatlakozó beavatkozó	Béta	t	p <
<i>Fiúk: F=19,365, df=2/224, p<0,000</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,24	4,57	0,000
Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	0,18	3,32	0,001
<i>Lányok: F=15,594, df=2/237, p<0,000</i>			
Beléptem egyik osztálytársam személyes felhasználói fiókjába (e-mail, közösségi oldal stb.).	0,30	5,20	0,000
Egyik osztálytársam online személyiségének adtam ki magam.	0,18	3,06	0,002

Az általános iskolás korúak körében (11. táblázat) a csatlakozó beavatkozó szerepminta esetében nem találtunk egyezést a két nem között. Az általános iskolás fiúknál erre a szerepmintára a kirekesztés (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) és a félrevezetés (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak) jellemző. A csatlakozó beavatkozónak váló lányok körében a személyes tér megsértését (személyes felhasználói fiók feltörése) és a megszemélyesítést (az áldozat online személyiségének adta ki magát) tartuk fel. Az általános iskolás fiúknál a csatlakozó beavatkozó szerepminta varianciájának 15,34%-át, a lányoknál 13%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával kapcsolatban lévő cyberbullying formák.

A középiskolás fiú és lány csatlakozó beavatkozókra jellemző internetes zaklatási formákat mutatja be a 12. táblázat.

12. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak a kapcsolata az iskolai erőszak csatlakozó szerepmintájával középiskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: csatlakozó beavatkozó	Béta	t	p<
<i>Fiúk: F=30,792, df=1/208, p<0,000</i>			
Már hívtam fel osztálytársamat névtelenül mobiltelefonon.	0,41	5,55	0,000
<i>Lányok: F=6,069, df=1/213, p<0,016</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,27	2,46	0,016

A középiskolás korban (12. táblázat) a csatlakozó beavatkozó szerepminta esetében szintén nem találtunk egyezést a két nem között. A középiskolás fiúk körében erre a szerepmintára az anonim zaklatást (névtelen telefonhívás), lányok körében a kirekesztést (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) találtuk jellemzőnek. A középiskolás fiúknál a csatlakozó beavatkozó szerepminta variációjának 16,61%-át, a lányoknál 7,53%-át magyarázták a cyberbullying formák.

A segítő beavatkozó szerepminta

Az iskolai erőszak során előforduló segítő beavatkozó szerepminta és az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formák közötti kapcsolatot lineáris regresszióval tártuk fel (stepwise method: függő változó az iskolai erőszak során előforduló segítő beavatkozó szerepminta, független változók az Internetes Zaklató Skála egyes internetes zaklatási formái).

A 13. táblázat mutatja be az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolatát az iskolai erőszak segítő beavatkozó szerepmintájával.

13. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak segítő beavatkozó szerepmintájával (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: segítő beavatkozó	Béta	t	p<
<i>Általános iskola: F=4,237, df=2/461, p<0,015</i>			
Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	0,12	2,75	0,015

A segítő beavatkozó szerepminta (13. táblázat) csak az általános iskolásoknál mutatott szorosabb kapcsolatot az internetes zaklatással. Erre a korosztályra ennél a szerepmintánál a félrevezetést (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak) találtuk jellemzőnek. Az

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

általános iskola felső tagozatán a segítő beavatkozó szerepminta varianciájának 1,35%-át magyarázta ez a cyberbullying forma. A középiskolai tanulóknál a segítő beavatkozó szerepminta nem mutatott szoros kapcsolatot egyik internetes zaklatási formával sem.

Szintén megvizsgáltuk azt is, van-e ne szerinti különbség a segítő beavatkozó magatartásmintával együtt járó internetes zaklatási formák között a vizsgált iskolatípusok esetében. Az általános iskolás fiú és lány segítő beavatkozókra jellemző internetes zaklatási formákat mutatja a 14. táblázat.

14. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak segítő beavatkozó szerepmintájával általános iskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: segítő beavatkozó	Béta	t	p<
<i>Fiúk: F=5,973, df=1/214, p<0,015</i>			
Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	0,14	2,44	0,015
<i>Lányok: F=4,839, df=1/237, p<0,029</i>			
Internetes szolgáltatót tájékoztattam hamisan, hogy az egyik osztálytársamat kizárják a netes szolgáltatásból.	0,12	2,20	0,029

Általános iskolás korban (14. táblázat) a segítő beavatkozó magatartásminta esetében mindkét nemnél a félrevezetést (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak) találtuk jellemzőnek. Az általános iskolás fiúknál a segítő beavatkozó szerepminta varianciájának 1,82%-át, a lányoknál 1,51%-át magyarázta ez a cyberbullying forma. A középiskolás fiú és lány segítő beavatkozókra nem találtunk jellemző internetes zaklatási formákat.

A szemlélő szerepminta

Az iskolai erőszak során előforduló szemlélő szerepminta és az Internetes Zaklató Skála egyes internetes zaklatási formák közötti kapcsolatot lineáris regresszióval tártuk fel (stepwise method: függő változó az iskolai erőszak során előforduló szemlélő szerepminta, független változók az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formái). A 15. táblázat mutatja be az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolatát az iskolai erőszak szemlélő szerepmintájával.

Az általános iskolás korú (15. táblázat) szemlélő szerepmintára a kirekesztést (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), a középiskoláskorúakra pedig a befeketítést (sértő videók megosztása) találtuk jellemzőnek. A felső tagozatosoknál a szemlélő szerepminta varianciájának 1%-át, a középiskolai tanulóknál 3%-át magyarázták az ezzel a szerepmintával szoros kapcsolatban lévő cyberbullying formák.

Megvizsgáltuk azt is, hogy van-e nemi különbség a szemlélő magatartásmintával együtt járó internetes zaklatási formák között. Az általános iskolás fiú és lány szemlélőkre jellemző internetes zaklatási formákat mutatja be a 16. táblázat.

15. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak szemlélő szerepmintájával (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: szemlélő	Béta	t	p<
<i>Általános iskola: $F=9,682$, $df=2/461$, $p<0,002$</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,12	3,11	0,002
<i>Középiskola: $F=8,073$, $df=2/421$, $p<0,005$</i>			
Olyan videókat teszek fel a YouTube-ra egyes osztálytársaimról, amelyeken jól szórakozhatnak a többiek.	0,18	2,84	0,005

16. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak kapcsolata az iskolai erőszak szemlélő szerepmintájával általános iskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: szemlélő	Béta	t	p<
<i>Lányok: $F=13,445$, $df=1/237$, $p<0,000$</i>			
Levegőnek nézem egyes osztálytársaimat online környezetben.	0,20	3,67	0,000

Általános iskolás tanulók (16. táblázat) között csak a lányoknál találtunk szoros kapcsolatot a szemlélő szerepminta és a kirekesztés (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) között. Náluk a szemlélő magatartásminta 4,53%-át magyarázta ez a cyberbullying forma.

A középiskolás fiú és lány szemlélőkre jellemző internetes zaklatási formákat mutatja be a 17. táblázat.

17. táblázat. Az Internetes Zaklató Skála egyes cyberbullying formáinak a kapcsolata az iskolai erőszak szemlélő szerepmintájával középiskolás fiúknál és lányoknál (elfogadott modellek; $p < 0,05$)

Prediktor: szemlélő	Béta	t	p<
<i>Fiúk: $F=5,372$, $df=1/237$, $p<0,022$</i>			
Olyan videókat teszek fel a YouTube-ra egyes osztálytársaimról, amelyeken jól szórakozhatnak a többiek.	0,18	2,32	0,022

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

A középiskolás tanulók (17. táblázat) között csak a fiúknál találtunk szoros kapcsolatot a szemlélő szerepminta és a befeketítés (sértő videók megosztása) között. Náluk a szemlélő magatartásminta 3,42%-át magyarázta ez a cyberbullying forma.

Összegzés

Feltáró jellegű kutatásunk során arra kerestünk választ, hogy az iskolai erőszak során fellelhető egyes tradicionális szerepminták milyen összefüggést mutatnak az internetes zaklatás különböző formáival. Első hipotézisünk az volt, hogy az iskolai erőszak során fellelhető egyes tradicionális szerepmintákra különböző internetes zaklatási profil lesz jellemző. Kutatásunk eredményei csak részben erősítették meg ezt a feltételezésünket. A *támadó szerepminta* mutatta a legszorosabb kapcsolatot a cyberbullyinggal. Erre a szerepmintára – az általános iskola felső tagozatán és a középiskolában is – leginkább az online környezetben való figyelmen kívül hagyás, a *kirekesztés* (levegőnek nézést) a legjellemzőbb internetes zaklatási forma. A támadóhoz való *csatlakozó beavatkozó szerepminta* szintén szorosabb kapcsolatot mutatott az internetes zaklatással. Ennél a szerepmintánál az internetes zaklatási formák változóak voltak az egyes korosztályoknál. A tradicionális iskolai erőszak *áldozat, szemlélő*, valamint *segítő beavatkozó szerepmintáira* kevésbé volt jellemző az egyes internetes zaklatási formák használata. Ezeknél a szerepmintáknál életkori és nemi jellegzetességeket mutattak ezek a formák.

Második hipotézisünket, miszerint az iskolai erőszak során fellelhető egyes tradicionális szerepmintákra jellemző internetes zaklatási profil életkori jellegzetességeket mutat, az adatok megerősítették. Az általános iskolás *támadókra* a *kibeszélés* (titkok vagy zavaró információk terjesztése az áldozatról) és a *megszemélyesítés* (az áldozat online személyiségének adta ki magát), a középiskolás korú *támadókra* a *lángháború* (ellenséges és vulgáris nyelvű elektronikus üzenetek küldése az áldozatnak), valamint a *befeketítés* (sértő képek, videók vagy pletykák küldése másokról, hogy rontsák az áldozat hírnevét vagy társadalmi kapcsolatait) internetes zaklatási forma volt jellemző. A *csatlakozó beavatkozó* általános iskola felső tagozatán elsősorban a *személyes tér megsértését* (személyes felhasználói fiók feltörése), a *kirekesztést* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), valamint a *félrevezetést* (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak), középiskolások körében az *anonim zaklatást* (névtelen telefonhívás) találtuk jellemzőnek. Az általános iskolás korú *áldozatra* jellemző a *kirekesztés* (online környezetben való figyelmen kívül hagyás) és a *megszemélyesítés* (az áldozat online személyiségének adta ki magát), a középiskolás korú áldozatokra a *személyiséglopás* (valaki online fiókjának feltörése és módosítása). Általános iskolás korban a *szemlélő* szerepmintára a *kirekesztést* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), a középiskolás korban pedig a *befeketítést* (sértő videók megosztása) találtuk jellemzőnek. A *segítő beavatkozó* szerepminta csak az általános iskolásoknál mutatott szorosabb kapcsolatot az internetes zaklatással. Erre a korosztályra ennél a szerepmintánál a *félrevezetés* (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak) jellemző.

Harmadik hipotézisünket – az iskolai erőszak során fellelhető egyes tradicionális szerepmintákra jellemző internetes zaklatási profil nemi jellegzetességeket mutat – szintén megerősítették az eredmények. Az általános iskolában a *támadó szerepmintára* mindkét nem estében jellemzőnek találtuk a *kirekesztést* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), valamint a *személyes tér megsértését* (személyes felhasználói fiók feltörése). Ezenkívül a fiúkra a *kibeszélést* (személyes információkat, titkokat felfedő üzenet), a lányokra pedig a *megszemélyesítést* (az áldozat online személyiségének adta ki magát) találtuk jellemzőnek. Középiskolában a *támadó szerepmintára* mindkét nem esetében jellemző a *kirekesztés* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), illetve az iskolai erőszak során támadóvá váló fiúkra a *lángháború* (ellenséges és vulgáris nyelvű elektronikus üzenetek küldése az áldozatnak), valamint a *személyes tér megsértése* (személyes felhasználói fiók feltörése).

Az általános iskolás korban a *csatlakozó beavatkozó szerepminta* esetében nem találtunk egyezést a két nem között. Az általános iskolás fiúk körében erre a szerepmintára a *kirekesztést* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása), valamint a *félrevezetést* (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak) találtuk jellemzőnek. A csatlakozó beavatkozóvá váló lányok körében a *személyes tér megsértése* (személyes felhasználói fiók feltörése) és a *megszemélyesítés* (az áldozat online személyiségének adta ki magát) jellemző. A középiskolás korban a csatlakozó beavatkozó szerepminta esetében szintén nem találtunk egyezést a nemek között. A középiskolás fiúk körében erre a szerepmintára az *anonim zaklatást* (névtelen telefonhívás), lányok körében a *kirekesztést* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) találtuk jellemzőnek.

Az általános iskolás korban az *áldozat szerepmintára* mindkét nemre jellemző a *megszemélyesítés* (az áldozat online személyiségének adta ki magát), ezenkívül a fiúkra a *kibeszélés* (személyes információkat, titkokat felfedő üzenet), a lányokra pedig a *kirekesztést* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása). Középiskolás korúak között csak a fiúk esetében találtunk az áldozat szerepmintával együtt járó zaklatási formákat: *személyiséglopás* (valaki online fiókjának feltörése és módosítása) és *befeketítés* (az áldozatot nevetséges, megalázó helyzetbe hozó kép, videó terjesztése).

Általános iskolás korban a *segítő beavatkozó magatartásminta* esetében mindkét nemnél a *félrevezetést* (hamis tájékoztatás, ami kárt okoz az áldozatnak) találtuk jellemzőnek. A középiskolás fiú és lány segítő beavatkozókra nem találtunk jellemző internetes zaklatási formákat. Általános iskolás tanulók között csak a lányoknál találtunk szoros kapcsolatot a *szemléltető szerepminta* és a *kirekesztés* (az áldozat online környezetben való figyelmen kívül hagyása) között. A középiskolás tanulók között csak a fiúknál mutatott szoros kapcsolatot ez a szerepminta a *befeketítéssel* (sértő videók megosztása).

Kutatási eredményeink rámutatnak arra, hogy az internetes zaklatás az általános és középiskolákban is szoros összefüggést mutat a tradicionális iskolai erőszakkal. Valamint felhívja a figyelmet arra is, hogy a jövőben a jelenleginél sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani erre a jelenségre az iskolákban.

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

Irodalom

- Adams, C. (2010). Cyberbullying: How to make it stop. *Instructor*, 120(2), 44–49.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric symptomatology as a predictor of cyberbullying among university students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 34(34), 167–184.
- Arıcak, T., Siyahaan, S., Uzunhasanoglu, A., Sarıbeyoglu, S., Ciplak, S., Yılmaz, N., & Memmedov C. (2008). Cyberbullying among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 11(3), 253–261. doi: [10.1089/cpb.2007.0016](https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0016)
- Belsey, B. (2007). Cyberbullying: A real and growing threat. *ATA Magazine*, 88(1), 14–21.
- Björkqvist, K. (2001). Different names, same issue. *Social Development*, 10(2), 272–274. doi: [10.1111/1467-9507.00164](https://doi.org/10.1111/1467-9507.00164)
- Crick, N. R. (1995). Relational aggression: The role of intent attributions, feelings of distress, and provocation type. *Development and Psychopathology*, 7(2), 313–322. doi: [10.1017/s0954579400006520](https://doi.org/10.1017/s0954579400006520)
- Dambach, K. E. (2001). *Pszichoterror (modding) az iskolában*. Budapest: Akkord Kiadó.
- Dehue, F., Bolman, C., & Völlink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' experiences and parental perception. *CyberPsychology & Behavior*, 11(2), 217–223. doi: [10.1089/cpb.2007.0008](https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0008)
- Dilmaç, B. (2009). Psychological needs as a predictor of cyber bullying: a preliminary report on college students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(3), 1307–1325.
- Galen, B. R., & Underwood, M. K. (1997). A developmental investigation of social aggression among children. *Developmental Psychology*, 33(4), 589–600. doi: [10.1037/0012-1649.33.4.589](https://doi.org/10.1037/0012-1649.33.4.589)
- Hanewald, R. (2008). Confronting the pedagogical challenge of cyber safety. *Australian Journal for Teacher Education*, 33(3), 1–16. doi: [10.14221/ajte.2008v33n3.1](https://doi.org/10.14221/ajte.2008v33n3.1)
- Harman, J. P., Hansen, C. E., Cochran, M. E., & Lindsey, C. R. (2005). Liar, liar: Internet faking but not frequency of use affects social skills, self-esteem, social anxiety, and aggression. *CyberPsychology & Behavior*, 8(1), 1–6. doi: [10.1089/cpb.2005.8.1](https://doi.org/10.1089/cpb.2005.8.1)
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An exploratory of factors related to offending and victimization. *Deviant Behavior*, 29(2), 129–156. doi: [10.1080/01639620701457816](https://doi.org/10.1080/01639620701457816)
- Keith, S., & Martin, M. E. (2005). Cyber-bullying: creating culture of respect in a cyber world. *Reclaiming Children and Youth*, 13(4), 224–228.
- Kowalski, R. M., & Limber, P. (2007). Electronic bullying among middle school students. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 522–530. doi: [10.1016/j.jadohealth.2007.08.017](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.017)
- Kowalski, R. M., Limber, P., & Agatston, P. W. (2008). *Cyberbullying: Bullying in the digital age*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Lacey, B. (2007). *Social aggression: A study of internet harassment* [Doctoral Dissertation, Long Island University]. Retrieved from <https://www.proquest.com/docview/304851762>
- Langos, C., & Sarre, R. (2015). Responding to cyberbullying: The case for family conferencing. *Deakin Law Review*, 20(2), 299–319. doi: [10.21153/dlr2015vol20no2art525](https://doi.org/10.21153/dlr2015vol20no2art525)
- Li, Q. (2006). Cyberbullying in schools. A research of gender differences. *School Psychology International*, 27(2), 157–170. doi: [10.1177/0143034306064547](https://doi.org/10.1177/0143034306064547)
- Li, Q. (2007). New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools. *Computers in Human Behavior*, 23(4), 1777–1791. doi: [10.1016/j.chb.2005.10.005](https://doi.org/10.1016/j.chb.2005.10.005)
- Margitics, F., Figula, E., & Pauwlik, Zs. (2019). *Prevalence of school bullying in Hungarian primary and high schools*. New York: KeryPub.
- Margitics, F., Figula, E., & Pauwlik, Zs. (2020). *Iskolai erőszak: Cyberbullying az iskolában. /Az Internetes Zaklató és Internetes Áldozat Skála bemutatása/*. Budapest: Kery Publishing.

- Mihály, I. (2003). Az iskolai terror természetrajza. *Új Pedagógiai Szemle*, 53(9), 75–80.
- Olweus, D. (1980). Familial and temperamental determinants of aggressive behavior in adolescent boys: A causal analysis. *Developmental Psychology*, 16(6), 23–35. doi: [10.1037/0012-1649.16.6.644](https://doi.org/10.1037/0012-1649.16.6.644)
- Olweus, D. (1991). Bully/victim problems among school children: Basic fact and effects of a school based intervention program. In D. J. Pepler & K. H. Rubin (Eds.), *The development and treatment of childhood aggression* (pp. 411–448). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Olweus, D. (1993). Bully/victim problems among school children: Long-term consequences and an effective intervention program. In S. Hodgins (Ed.), *Mental disorder and crime* (pp. 317–349). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Olweus, D. (1994). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Ortega, R., Calmaestra, J., & Mora-Merchán, J. (2008). Cyberbullying: un estudio exploratorio en educación secundaria. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 8(2), 183–192.
- Ortega, R., Mora-Merchán, J. A., & Jäger, T. (Eds.). (2007). *Acting against school bullying and violence. The role of media, local authorities and the Internet*. Landau: Verlag Empirische Pädagogik.
- Ponsford, J. (2007). *The future of adolescent female cyber-bullying: Electronic media's effect on aggressive female communication* [Unpublished thesis]. Texas State University.
- Riebel, J., Jager, R.S., & Fischer, U. C. (2009). Cyberbullying in Germany – An exploration of prevalence, overlapping with real life bullying and coping strategies. *Psychology Science Quarterly*, 51(3), 298–314.
- Shariff, S., & Gouin, R. (2005, September 8–10). *Cyber-dilemmas: Gendered hierarchies, free expression and cyber-safety in schools* [Conference presentation]. Oxford Internet Institute Conference on safety and security in a networked world: balancing cyber-rights and responsibilities, Oxford, U.K.
- Slonje, R., & Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another main type of bullying? *Scandinavian Journal of Psychology*, 49(2), 147–154. doi: [10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x)
- Slonje, R., Smith, P. K., & Frisén, A. (2013). The nature of cyberbullying and strategies for prevention. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 26–32. doi: [10.1016/j.chb.2012.05.024](https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.05.024)
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376–385. doi: [10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x](https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x)
- Swain, J. (1998). What does bullying really mean? *Educational Research*, 40(3), 357–364. doi: [10.1080/0013188980400307](https://doi.org/10.1080/0013188980400307)
- Vandebosch, H., & Cleemput, K. V. (2008). Defining cyberbullying: A qualitative research into the perceptions of youngsters. *CyberPsychology & Behavior*, 11(4), 499–503. doi: [10.1089/cpb.2007.0042](https://doi.org/10.1089/cpb.2007.0042)
- Vassné Figula, E., Margitics, F., Barcsa, L., Madácsi, M., Pauwlik, Zs., & Rozgonyi, T. (2008). *Iskolai Erőszak Kérdőív (felhasználói kézikönyv)*. Nyíregyháza: Krúdy Könyvkiadó.
- Willard, N. E. (2006). *Cyberbullying and cyberthreats: Responding to the challenge of online social cruelty, threats, and distress*. Research Press.
- Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Online aggressors/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(7), 1308–1316. doi: [10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x](https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00328.x)
- Ybarra, M., West, M. D., & Leaf, P. (2007). Examining the overlap in Internet harassment and school bullying: Implications for school intervention. *Journal of Adolescent Health*, 41(6), 42–50. doi: [10.1016/j.jadohealth.2007.09.004](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.09.004)

Az iskolai erőszak tradicionális szerepmintáinak összefüggése a cyberbullying különböző formáival általános és középiskolában

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN TRADITIONAL ROLE PATTERNS OF SCHOOL BULLYING AND DIFFERENT FORMS OF CYBERBULLYING IN ELEMENTARY AND SECONDARY SCHOOL

Ferenc Margitics, Erika Figula & Zsuzsa Pauwlik

In our research, we sought to answer how some of the traditional role patterns found during school bullying (attacker, victim, intervener participant, helper participant, bystander) relate to different forms of cyberbullying. The study involved 461 elementary school students and 421 high school students. We used the School Bullying Questionnaire (Vassné Figula et al., 2008) to identify patterns of behavior during school bullying, and the Cyber Bully and Cyber Victim Scale (Margitics et al., 2020) to explore forms of cyberbullying. According to our research, of some of the traditional role patterns that occur during school bullying, the attacker role pattern showed the closest relation with cyberbullying. For this role model – in elementary school and high school as well – we mostly found it to be ignored in the online environment, as the most typical way of internet harassment. In addition, for elementary school attackers, talk (spreading secrets or harassing information about the victim) and impersonation (pretended to be the victim's online personality), and for high school attackers, flame war (sending enemy and vulgar-language electronic messages to the victim) and blackmail (sending offensive images, video or gossip about others to destroy the victim's reputation or social connections) were found to be significant forms of internet harassment. We also found characteristic patterns of cyberbullying for other role patterns that occur during school violence.

Magyar Pedagógia, 120(4). 347–371. (2020)
DOI: 10.17670/MPed.2020.4.347

Levelezési cím / Address for correspondence: Margitics Ferenc, Figula Erika és Pauwlik Zsuzsa, Nyíregyházi Egyetem Alkalmazott Humántudományok Intézete. H-4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/b.